

и поддържат будно политическото съзнание на населението.

Очертават се по-ясно някои детайли в дейността на Ломското съзаклятие. Формално то е създадено като поделение на ТЦБК, но проявите на неговите дейци от края на 1866 г. до лятото на 1867 г. са под влияние на местните емигранти в Сърбия, които са членове на БРК и формират командния и голяма част от редовия състав на Зайчарската чета. По време на усилената си дейност през пролетта на 1868 г. ломските съзаклятници поддържат връзка с участниците във Втората легия в Белград.

Кулминацията в дейността на ломските дейци през лятото (юни-юли) на 1868 г. е свързана с политическата емиграция в Румъния (в Букурещ, Гюргево). Тя съвпада с подготовката и настъплението на четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа, чието военно ръководство е поверено на бившия командир на Зайчарската чета и легист в Белград, ломчанина Еремия Петров, с когото неговите съграждани-съзаклятници поддържат връзка.

Броят на селищата с революционни прояви на жителите в началото на десетилетието, значително се разширява през следващите години до 1868 година. Наред с познатите имена на граничните кулски, белоградчишки и берковски села, в документите се отбелязват и нови, от вътрешността на района. Съзаклятниците агитират и развиват дейност не само в ломските села (Василовци, Медковец, Кърки жаба (дн.Аспарухово), Сталийска махала, Дългошевици (дн.Замфир), Прогорелец (дн. Якимово), Вълчедръм и др.), но и в берковските - Лопушна, Соточино (дн.Гаврил Геново), Камена Рикса, Чипровци, Винощице, Горно Церовене и в някои белоградчишки села - Превала, Горно Белотинци и др.

Източниците почти не отбелязват революционни прояви в селата на Видинска каза (с изкл. на Видбол и др.), което се обяснява с огромния репресивен апарат и военен контингент, съсредоточени в областния център. Към факторите, които засилват стагнацията в района и ерозират политическото съзнание на населението са етническите промени в резултат на настаняването на татари и черкези и масовото преселване на жителите на цели села в Русия и Сърбия, както и проблемите породени от връщането на част от тях и необходимостта от устройването им.

Гореизложените факти логически ни водят до заключението, че след като политически най-будната част от местните жители в продължение на десетилетия е принудена да живее в емиграция, готовността на останалото население да подкрепи четите и да се вдигне на въстание в отговор на призивите отвън, е силно преувеличена в източниците.

---

1. За административното устройство и етнодемографския облик на северозападните български земи през епохата на османското владичество вж: Маринов, Д. Политически движения и въстания в Западна България (Видинско, Ломско, Белоградчишко и Берковско) - Сб НУНК, № 2, 1890, с.62-65,74; Иширков, А. Западните краища на Българската земя. С., 1915, с.53, 56; Воянич-Лукач, Д. Видин и Видинския санджак през XV-XVI век. С., 1975; Заяков, Н. Етнодемографският характер на Видинския санджак през XV-XVI в. ИМСБ, №5, 1981, с.107-126; Плетньов, Г. Мидхат паша и управлението на Дунавския вилает. Велико Търново, 1994, с.40. Видинският санджак е